

Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 14 hallituksen esityksestä laeiksi joustavaa eläkeikäjärjestelmää koskevan lainsäädännön tarkistamiseksi

Eduskunta on 16 päivänä huhtikuuta 1993 lähettänyt sosiaali- ja terveysvaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen n:o 26 laeiksi joustavaa eläkeikäjärjestelmää koskevan lainsäädännön tarkistamiseksi.

Perustuslakivaliokunta on eduskunnan päätöksen mukaisesti antanut sosiaali- ja terveysvaliokunnalle asiasta lausunnon. Perustuslakivaliokunnan lausunto n:o 10 on mietinnön liitteenä.

Valiokunta on tässä yhteydessä ottanut käsiteltäväksi myös eduskunnan 16 päivänä loka-kuuta 1992 valiokuntaan lähettämän ed. Ste-nius-Kaukosen ym. lakialoitteen n:o 36/1992 vp laiksi kansaneläkelain 20 §:n väliaikaisesta muuttamisesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi.

Edelleen valiokunta on tässä yhteydessä otta-nut käsiteltäväksi eduskunnan 7 päivänä kesä-kuuta 1991 valiokuntaan lähettämät ed. Laineen ym. toivomusaloitteen n:o 1136/1991 vp eläkeiän alentamisesta raskaissa ammateissa työskentelevien osalta, ed. Mäkelän ym. toivomusaloitteen n:o 1224/1991 vp työttömyyseläkeikärajan alenta-misesta ja ed. Riihijärven toivomusaloitteen n:o 1312/1991 vp liikunnanohjaajien ja kuntohoitaji-en eläkeiän alentamisesta psykiatrisissa sairaaloissa.

Asian johdosta ovat valiokunnassa olleet kuultavina hallitusneuvos Tuulikki Haikarainen sosiaali- ja terveysministeriöstä, budjettineuvos Pertti Tuhkanen valtiovarainministeriöstä, apu-laisylilääkäri Kari Kaukinen kansaneläkelaitok-sesta, suunnittelujohtaja Markku Hänninen elä-keeturvakuksesta, asiamies Johan Åström Teollisuuden ja Työntantajien Keskusliitosta, sosiaalipoliittinen asiamies Markku Koponen Liiketyöntantajain Keskusliitosta, sosiaalisiihteeri Markku Toropainen ja tutkimussiihteeri Kaija Kallinen Suomen Ammattiliittojen Keskusjär-jestöstä, lakimies Eeva Laatikainen Akavasta, sosiaalisiihteeri Veikko Simpanen Suomen Tek-nisten Toimihenkilöjärjestöjen Keskusliitosta, jaostopäällikkö Kaarina Knuuti Maa- ja metsä-

taloustuottajien Keskusliitosta, toiminnanjohta-ja Folke Bergström Eläkesäätiöyhdistyksestä, eläkekomitea 1990:n puheenjohtaja Kari Puro, sosiaalimenotoimikunnan siihteeri Heikki Palm, eläkeasiamies Pentti Kuusisto Tampereen kau-pungin edustajana, liittosiihteeri Heikki Salonen Tekstiili- ja Vaatetusalan Työntekijäliitosta sekä henkilöstöpäällikkö Pertti Virtanen ja pääluo-tamusmies Kerttu Nuolikoski Nokian Jalkineet Oy:stä.

Hallituksen esityksessä ehdotetaan joustavan eläkeikäjärjestelmän lainsäädännön tarkistamis-ta pyrkimyksenä korottaa keskimääräistä elä-keellesiirtymisikää ja turvata työeläkkeiden ra-hoitusta.

Yksilöllisen varhaiseläkkeen saamisen ikäraja nostettaisiin 58 vuoteen ja samalla alennettaisiin osa-aikaeläkkeen saamisen ikäraja mainittuun 58 vuoteen. Osa-aikaeläkkeen saamisen ehtoja tarkistettaisiin siten, ettei osa-aikaeläkkeellä olo alenna tulevaa eläkettä. Ennen vuotta 1940 syn-tyneiden yksilöllisen varhaiseläkkeen ikäraja pysyisi 55 vuodessa.

Eläkkeellesiirtymisiän nostamista tuettaisiin työsuhteen teknisellä katkaisulla 55 vuoden iäs-sä, jos palvelussuhde jatkuu, sekä nostamalla eläkkeen karttumisprosentti 2,5 prosenttiin vuo-dessa 60 ikävuoden täyttämisen jälkeen työnte-koaan jatkaville. Eräät kuntoutuksen ja koulu-tuksen aikaiset ajanjaksot kartuttaisivat työelä-kelisän muodossa eläkettä ja pidentäisivät tule-van ajan oikeuden saamista. Oikeus työkyvyttö-myyseläkkeeseen jatkuisi nykyistä pidempään. Yksilöllinen varhaiseläke voitaisiin maksaa puo-litettuna, jos eläkkeensaaja menee töihin. Kun ansiotyö päättyy, entinen eläke palautettaisiin maksuun. Yksilöllisen varhaiseläkkeen ennak-kopäätöksen sitovuusaikaa pidennettäisiin.

Työttömyyseläkkeen saamisen ehtoja tarkis-tettaisiin siten, että henkilön on oltava ollut vähintään viisi vuotta työelämässä 15 vuoden aikana ja hänellä on oltava oikeus lukea hyväk-seen niin sanottu tuleva aika. Eläke alkaisi vasta

ansioon suhteutetun työttömyyspäivärahan enimmäisajan päätyttyä tai vastaavanpituisen peruspäivärahan saamisen jälkeen.

Työntekijäin eläkemaksu säädettäisiin pysyväksi osaksi rahoitusta. Vuodesta 1994 lukien työnantajat ja työntekijät vastaisivat kumpikin puoliksi työeläkemaksun muutoksesta. Työntekijän eläkemaksu ehdotetaan vähennettäväksi eläkkeen perustana olevasta palkasta.

Muutokset koskisivat sekä työeläkejärjestelmää että kansaneläkejärjestelmää ja ne on tarkoitus toteuttaa myös julkisen sektorin eläkejärjestelmissä.

Työeläkemenot sekä lisääntyisivät että vähentäisivät esitysten johdosta. Vaikutukset riippuvat huomattavassa määrin taloudellisesta tilanteesta. Vuonna 1995 uudistus aiheuttaa kustannusvähennystä. Kokonaisuutena vaikutukset työeläkemenoon riippuvat erityisesti työntekijän eläkemaksun vaikutuksesta palkkatasoon ja eläkkeiden alkavuudesta. Vaikutukset ovat prosentin osia palkoista vuonna 2000 ja muutamia prosentteja vuonna 2030. Kustannusvähennykset ovat kansaneläkemenoissa vuonna 1995 noin 50 miljoonaa markkaa, vuonna 2000 noin 180 miljoonaa markkaa ja vuonna 2030 noin 800 miljoonaa markkaa.

Ehdotetut lainmuutokset on tarkoitettu tulemaan voimaan vuoden 1994 alusta. Esityksen 8. lakiehdotus tulisi kuitenkin voimaan jo heinäkuun alusta 1993.

Lakialoitteessa n:o 36/1992 vp ehdotetaan luotavaksi kansaneläkelaisa ja työeläkelaisa määräaikainen palkansaajan luopumiseläke, joka myönnettäisiin samoin kuin työkyvyttömyyseläke yksilöllisen varhaiseläkkeen ja työttömyyseläkkeen tapauksissa. Työttömyyseläkkeen saamisen ikäraja alennettaisiin määräajaksi. Laeilla pyritäisiin järjestelmään, jossa eläkepolitiikalla luodaan edellytyksiä nuorten työllistymiselle.

Toivomusaloitteessa n:o 1136/1991 vp ehdotetaan eduskunnan hyväksyttäväksi toivomus, että hallitus ryhtyisi toimenpiteisiin nosturinkuljettajien, metsurien ja sukeltaajien sekä muissa terveydelle vaarallisissa ja raskaissa ammateissa työskentelevien eläkeiän alentamiseksi 55 vuoteen.

Toivomusaloitteessa n:o 1224/1991 vp ehdotetaan eduskunnan hyväksyttäväksi toivomus, että hallitus ryhtyisi toimenpiteisiin työttömyyseläkeikärajan palauttamiseksi 55 vuoteen.

Toivomusaloitteessa n:o 1312/1991 vp ehdotetaan eduskunnan hyväksyttäväksi toivomus,

että hallitus ryhtyisi pikaisiin toimiin psykiatristen sairaaloiden liikunnanohjaajien ja kuntohoitajien eläkeiän muuttamiseksi 57 vuoteen.

Valiokunta pitää hallituksen esittämiä eläkejärjestelmien muutoksia perusteltuina. Eläkekulujen kasvaessa on tarpeellista hallitulla ja järjestelmän kokonaisuuden huomioon ottavalla tavalla keventää rahoituksen elinkeinoelämälle ja palkansaajille aiheuttamaa rasitusta.

Eläkekustannusten nousuun vaikuttaa tehokkaasti hallituksen esitykseen sisältyvä palkansaajan työeläkemaksun vaikutus eläkkeen perustana olevan palkan määrittelyyn. Tämä vaikuttaa käytännössä eläketasoa alentavasti ja eläkekustannuksia hillitsevästi siten, että tavoitetason muuntyyppinen laskeminen tuskin on tarpeellista.

Eläkemenojen hillinnässä vaikuttavimpana on pidetty eläkkeellesiirtymisiän nostamista. Pelkkä lakisääteisen eläkeiän nostaminen ei riitä eläkkeellesiirtymisiän nousemiseen. Eläkkeellesiirtymisiän nostaminen edellyttää muun muassa työolojen parantamista sellaisella tavalla, että tämä tavoite saavutetaan. Työolojen kehittämisessä on kiinnitettävä huomiota sekä psyykkisiin että fyysisiin tekijöihin. Työeläkelaitosten ja työmarkkinaosapuolten työkyvyn ylläpitämiseen huomiota kiinnittävän kampanjan tavoitteiden saavuttamisella on huomattavaa merkitystä näissä suhteissa. Samoin varhaiskuntoutuksen tehostaminen on tärkeää. Työeläkejärjestelmän tulee osallistua nykyistä tehokkaammin kuntoutuksen järjestämiseen.

Osa-aika-eläkejärjestelmä edellyttää osa-aikaisia työpaikkoja. Työnantajien ja palkansaajajärjestöjen tulee yhteistyössä pyrkiä toimivien osa-aika-eläkkeen edellyttämien työpaikkojen luomiseen.

Hallituksen esityksellä yksilöllisen varhaiseläkkeen ja osa-aika-eläkkeen saamisen ikäraja yhtenäistyy. Tätä ei voi pitää tarkoituksenmukaisena, koska eläkkeiden tavoitteet ovat erilaiset.

Valiokunta edellyttää, että hallitus yhteistoimin työmarkkinaosapuolten kanssa valmistelee osa-aika-eläkkeen ja yksilöllisen varhaiseläkkeen ikärajojen eriyttämistä koskevan esityksen niin, että osa-aika-eläkkeen ikäraja on alempi, pyrkimyksenä eläkejärjestelmän toimivuus ja eläkekustannusten nousun hillintä. Toimiva varhaiskuntoutus sekä työolojen kehittäminen terveellisemmiksi ja viihtyisemmiksi on tärkeää työkyvyn menettä-

misen ja ennenaikaisen eläkkeelle hakeutumisen vähentämiseksi.

Valiokunta ehdottaa työntekijäin eläkelain 7 §:ään teknistä korjausta.

Lain voimaan tullessa on työntekijäin eläkelain voimaantulosäännöksen 5 momentin mukaan oltava oikeus työttömyysturvaan tai omavastuunajan on kuluttava. Kun vuosi 1994 alkaa lauantailla, johtaa tämä vuoden vaihteessa työttömiksi joutuvien välinputoamiseen. Siksi valiokunta ehdottaa, että myös 1 päivä tammikuuta 1994 otetaan huomioon päivänä, jona työntekijän katsotaan olevan päivärahaan oikeutettu. Vastaava muutos esitetään myös lyhytaikaisissa työsuhteissa olevien työntekijäin eläkelain ja kansaneläkelain voimaantulosäännöksen.

Edelleen valiokunta ehdottaa, että osatyökyvyttömyyseläkettä käsiteltäisiin kansaneläkelaisa samoin kuin yksilöllistä varhaiseläkettä, kun on kysymys työn lopettamisesta tai ansiotulojen vähentymisestä myönnettäessä yksilöllistä varhaiseläkettä.

Edellä esitetyn perusteella ja hallituksen esityksen perusteluissa ilmenevistä syistä sosiaali- ja terveystieteiden valiokunta pitää esitystä tarpeellisena ja tarkoituksenmukaisena. Näin ollen valiokunta kunnioittavasti ehdottaa,

että lakiehdotukset hyväksyttäisiin muutoin hallituksen esityksen mukaisina, mutta ensimmäisen lakiehdotuksen 7 § ja voimaantulosäännös, toisen lakiehdotuksen voimaantulosäännös sekä kuudennen lakiehdotuksen 22 a § ja voimaantulosäännös hyväksyttäisiin näin kuuluvina:

1.

7 §

Eläkkeen perusteena oleva palkka (*eläkepalkka*) määrätään kustakin työsuhteesta erikseen. Tällöin ei kuitenkaan oteta huomioon aikaa sen jälkeen, kun työntekijä on täyttänyt 65 vuotta, eikä aikaa, jolta työntekijällä on ollut oikeus saada 6 §:n 1 momentissa tarkoitettua täysitehoista eläkettä. Jos työsuhde on päätetty 2 §:n 5 momentin nojalla, katsotaan sen kuitenkin tätä momenttia sovellettaessa jatkuneen yhdenjaksoisesti, jos eläkkeen määrä siten laskettuna on suurempi. Milloin työsuhde on päätynyt ennen eläketapahtumaa, eläkepalkka on jäljempänä tässä momentissa säädettävällä tavalla valittujen kalenterivuosien yhteen laskettujen työansioiden keskimäärä kuukautta kohden. Milloin työsu-

de päättyy eläketapahtumaan, lasketaan eläkepalkka vastaavalla tavalla lukematta kuitenkaan eläketapahtumavuotta työsuhteen jatkumisaikaan, jos työsuhde näin laskettuna jatkuu vähintään kahden kalenterivuoden aikana. Ne kalenterivuodet, joiden ansiosta eläkepalkka lasketaan, valitaan 9 §:n 1 momentin mukaisesti tarkistettujen keskimääräisten kuukausiansioiden perusteella seuraavasti:

(1—5 kohta kuten hallituksen esityksessä) (Hallituksen esityksen 1 ja 2 mom.)

(2—7 mom. kuten hallituksen esityksen 3—8 mom.)

Voimaantulosäännös

(1—4 mom. kuten hallituksen esityksessä)

Ennen tämän lain voimaantuloa 55 vuotta täyttäneeseen työntekijään, jolla tämän lain voimaan tullessa on oikeus työttömyysturvalain mukaiseen päivärahaan, sovelletaan edelleen työntekijäin eläkelain 4 c §:ää sellaisena kuin se on tämän lain voimaan tullessa. Säännöstä sovellettaessa työntekijällä katsotaan olevan oikeus päivärahaan myös työttömyysturvalain 12 §:ssä tarkoitettuna omavastuusaikana ja 1 päivänä tammikuuta 1994.

(6—9 mom. kuten hallituksen esityksessä)

2.

Voimaantulosäännös

(1 ja 2 mom. kuten hallituksen esityksessä)

Ennen tämän lain voimaantuloa 55 vuotta täyttäneeseen työntekijään, jolla lain voimaan tullessa on oikeus työttömyysturvalain mukaiseen päivärahaan, sovelletaan edelleen työntekijäin eläkelain 4 c §:ää sellaisena kuin se on tämän lain voimaan tullessa. Säännöstä sovellettaessa työntekijällä katsotaan olevan oikeus päivärahaan myös työttömyysturvalain 12 §:ssä tarkoitettuna omavastuun aikana ja 1 päivänä tammikuuta 1994.

(4—6 mom. kuten hallituksen esityksessä)

6.

22 a §

Sen estämättä, mitä 22 §:ssä säädetään, 58 vuotta täyttäneellä vakuutetulla on oikeus saada työkyvyttömyyseläkettä yksilöllisenä varhaiseläkkeenä, jos hänen työkykynsä, huomioon ottaen sairaus, vika tai vamma, ikääntymiseen

liittyvät tekijät, ammatissaolon pitkäaikaisuus, hänelle työstä aiheutunut rasittuneisuus ja kulu-neisuus sekä työolosuhteet, on pysyvästi siinä määrin alentunut, ettei hänen kohtuudella voida edellyttää enää jatkavan ansiotyötään. Eläkkeen saamisen edellytyksenä on lisäksi, että vakuutetu on joko lopettanut ansiotyön tai että hänen ansiotulonsa voidaan arvioida kuukaudessa pienemmiksi kuin 689,58 markkaa. Työn lopettamisen tai ansiotulojen vähentymisen tulee olla tapahtunut aikaisintaan 360 päivää ennen yksilölliseen varhaiseläkkeeseen tai *työntekijäin eläkelain* 8 §:n 4 momentissa tarkoitettujen lakien mukaiseen osaeläkkeeseen oikeuttavan työkyvyttömyyden alkamista. Tällöin jätetään huomioon ottamatta päivät, joilta vakuutettu on saanut:

(1—6 kohta kuten hallituksen esityksessä)

(2—10 mom. kuten hallituksen esityksessä)

Voimaantulosäännös

(1—4 mom. kuten hallituksen esityksessä)

Ennen tämän lain voimaantuloa 55 vuotta täyttäneeseen vakuutettuun, jolla tämän lain voimaan tullessa on oikeus työttömyysturvalain mukaiseen päivärahaan, sovelletaan edelleen kansaneläkelain 22 c §:n 1 momenttia ja 39 §:n 6 momenttia sellaisina kuin ne ovat tämän lain voimaan tullessa. Tätä säännöstä sovellettaessa vakuutetulla katsotaan olevan oikeus työttömyyspäivärahaan työttömyysturvalain 12 §:ssä tarkoitulta omavastuujalta ja 1 päivästä tammikuuta 1994. Työttömyyseläke voidaan myöntää edellä mainittujen säännösten mukaisena myös, jos vakuutetulle myönnetään työeläkelakien mukainen työttömyyseläke, jonka eläketa-pahtuma on sattunut ennen tämän lain voimaantuloa.

(6 ja 7 mom. kuten hallituksen esityksessä)

Edelleen valiokunta kunnioittavasti ehdottaa,

että lakialoitteeseen n:o 36/1992 vp sisältyvät lakiehdotukset hylättäisiin.

Helsingissä 9 päivänä kesäkuuta 1993

Vielä valiokunta kunnioittavasti ehdottaa,

että toivomusaloitteet 1136, 1224 ja 1312/1991 vp hylättäisiin.

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa puheenjohtaja Skinnari, varapuheenjohtaja Taina ja jäsenet Ala-Harja, U. Anttila, Antvuori, Hurskainen, Kemppainen,

Kuittinen, Nordman, O. Ojala, Perho-Santala, Puisto ja Stenius-Kaukonen sekä varajäsen Saari (osittain).

Vastalauseita

I

Hallitus esittää yksilöllisen varhaiseläkkeen ikärajan nostamista 55 vuodesta 58 vuoteen yhtenä keinona eläkemenojen alentamiseksi. Tällä hetkellä työttömyys käy kuitenkin niin lyhyellä kuin pitkällä aikavälillä huomattavasti kalliimmaksi yhteiskunnalle kuin ennenaikainen eläkkeellesiirtyminen.

Sekä olemassa olevien työpaikkojen suuntaamiseksi nuorille että työn aiheuttamasta rasittuneisuudesta kärsivien ikääntyneiden elämäntilanteen helpottamiseksi tulisi yksilöllisen varhaiseläkkeen ikäraja säilyttää 55 vuodessa ja mahdollistaa tilapäisesti 55—59-vuotiaiden työttömien siirtyminen työttömyyseläkkeelle. Lisäksi 55 vuotta täyttäneille palkansaajille ja yrittäjille tulisi luoda oma maatalousyrittäjien luopumiskorvausta vastaava määräaikainen luopumisjärjestelmä.

Työttömyyseläkkeen saamisen ehtojen heikentämistä emme myöskään hyväksy. Tulevan ajan oikeuden vaatiminen työttömyyseläkkeen ehtona vie monelta pitkäaikaistyöttömältä kokonaan mahdollisuuden saada edes 60-vuotiaana työttömyyseläkettä. Väliinputoajien määrä tulee vain kasvamaan, jos peruspäivärahan saannillekin asetetaan enimmäisraja niin kuin hallitus kaavaillee.

Jo osa-aikaeläkettä säädettyäessä oli selvää, että ikärajan asettaminen 60 vuoteen yksityisellä sektorilla ja 58 vuoteen julkisella sektorilla, eli yksilöllisen varhaiseläkkeen ikärajaa korkeammalle, vesittää suurelta osin koko uuden eläkemuodon käyttökelpoisuuden. Ikärajan pudottaminen yksityisellä sektorilla 58 vuoteen ei paljon paranna tilannetta. Ehdotamme osa-aikaeläkkeen ikärajaksi 55 vuotta.

Tässä suhdannetilanteessa eläkekertymän nostaminen 60 vuotta täyttäneille heidän jatkaessaan työelämässä on virheellinen ratkaisu. Raskaissa ja kuluttavissa töissä olevilla ja vaikeilla työttömyysaloilla työskentelevillä ei ole useinkaan mahdollisuuksia jatkaa työelämässä yli 60 ikävuoden. Kun vaikeassa työttömyystilanteessa pitäisi pyrkiä saamaan nuorille tietä auki työelämään, tämä toimenpide vie kehitystä juuri päinvastaiseen suuntaan. Lisäksi ehdotus suosii niitä ammatteja, joissa yleensäkin työelämässä jaksetaan olla pidempään, eli ylempiä toimihenkilöitä. Ehdotuksella lisätään eläkemenoja aivan väärässä kohdassa.

Hallituksen esittämä yksilöllisen varhaiseläkkeen lepäämäänjättämismahdollisuus ja eläkkeen maksaminen osaeläkkeen suuruisena, jos eläkkeensaajalla on työansioita yli määrätyn rajan, on mielestämme käyttökelpoinen ja riittävä ratkaisu.

Emme voi hyväksyä myöskään sitä, että tulevan ajan eläkettä ei enää kertyisi 63:n ja 65:n välisiltä ikävuosilta, mikä pienentää 63 vuotta nuorempana eläkkeelle jääneiden eläkettä.

Hallitus ehdottaa nyt eläkelakeihin pysyviä säännöksiä työntekijöiden osallistumisesta työeläkkeiden maksamiseen. Työntekijän eläkemaksu olisi kolme prosenttia lisätyn puolella siitä prosenttimäärästä, jolla keskimääräinen vakuutusmaksu ylittää luvun 18,2. Vakuutusmaksun kasvaessa työntekijät maksavat siis yhä suuremman osan maksusta. Kun työeläkemaksu lisäksi vähennetään vielä eläkkeen perusteena olevasta palkasta, merkitsee se todellisuudessa eläkkeiden tason huomattavaa pudotusta nykyistä 60 prosentin tasosta. Kun julkisuudessa on vielä vaadittu eläketason pudottamista 50 prosenttiin, ei mielestämme tässä yhteydessä pidä mennä tekemään näin kauaskantoisia ratkaisuja ilman, että tiedetään lähivuosien kokonaistilanne. Siksi ehdotamme työntekijän eläkemaksuja koskevien pykälien poistamista tästä esityksestä ja niiden ratkaisemista erikseen, kun hallituksen veropoliittiset ratkaisut ensi vuodelle ovat kokonaisuutena tiedossa.

2. ja 3. lakiehdotukseen tehty muutokset liittyvät työntekijän eläkemaksua koskevien pykälien poistamiseen. 4. lakiehdotukseen on tarpeen tehdä vain luopumiseläkettä ja työttömyyseläkkeen ikärajaa koskevat muutokset. 6. lakiehdotukseen on tehty yksilöllisen varhaiseläkkeen ikärajan, työttömyyseläkkeen ehtojen ja ikärajan muutoksia sekä luopumiseläkettä koskevat esitykset.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että hallituksen esitykseen sisältyvä seitsemäs ja kahdeksas lakiehdotus hyväksyttäisiin valiokunnan mietinnön mukaisina sekä

että ensimmäinen, toinen, kolmas, neljäs, viides ja kuudes lakiehdotus hyväksyttäisiin näin kuuluvina:

1.

Laki

työntekijäin eläkelain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti:

kumotaan 8 päivänä heinäkuuta 1961 annetun työntekijäin eläkelain (395/61) 4 c §:n 5 (*poist.*) ja 11 momentti ja 5 §:n 2 momentti,

sellaisina kuin ne ovat, 4 c §:n 5 (*poist.*) momentti 18 päivänä tammikuuta 1985 annetussa laissa (50/85) ja 11 momentti 31 päivänä joulukuuta 1985 annetussa laissa (1127/85) sekä 5 §:n 2 momentti 26 päivänä heinäkuuta 1985 annetussa laissa (666/85),

muutetaan 1 §:n 1 momentin johdantokappale ja 1 kohta, 2 §:n 5 momentti, 4 c §:n 1—3 ja 10 momentti, 4 e §, 4 f §:n 1 momentin johdantokappale, 4 g §:n 1 ja 2 momentti, 5 §:n 1 momentti, 5 b §, 5 c §:n 1 momentti, 6, 7 ja 7 b §, 8 §:n 2 ja 3 momentti, 8 a §:n 1 momentin 4 kohta, 8 c §:n 3 momentti, 8 f §, 12 §:n 1 momentin 1, 2 ja 4 kohta sekä 3 momentti, 12 a §:n 1 momentti, 17 §:n 1 momentti ja 19 b §,

sellaisina kuin ne ovat, 1 §:n 1 momentin johdantokappale 11 päivänä marraskuuta 1988 annetussa laissa (922/88), 1 §:n 1 momentin 1 kohta ja 5 §:n 1 momentti 28 päivänä heinäkuuta 1978 annetussa laissa (593/78), 2 §:n 5 momentti 24 päivänä elokuuta 1984 annetussa laissa (607/84), 4 c §:n 1—3 ja 10 momentti, 12 a §:n 1 momentti ja 17 §:n 1 momentti mainitussa 18 päivänä tammikuuta 1985 annetussa laissa, 4 e § muutettuna mainituilla 26 päivänä heinäkuuta 1985 annetulla lailla ja 30 päivänä kesäkuuta 1989 annetulla lailla (605/89), 4 f §:n 1 momentin johdantokappale ja 4 g §:n 1 ja 2 momentti 8 päivänä elokuuta 1986 annetussa laissa (603/86), 5 b § muutettuna 20 päivänä syyskuuta 1974 ja 26 päivänä kesäkuuta 1981 annetuilla laeilla (749/74 ja 472/81) sekä mainituilla 28 päivänä heinäkuuta 1978 ja 26 päivänä heinäkuuta 1985 annetuilla laeilla, 5 c §:n 1 momentti mainitussa 30 päivänä kesäkuuta 1989 annetussa laissa, 6 § muutettuna 30 päivänä joulukuuta 1965, 14 päivänä heinäkuuta 1969, 12 päivänä heinäkuuta ja 31 päivänä joulukuuta 1985 sekä 27 päivänä maaliskuuta 1991 annetuilla laeilla (707/65, 469/69, 592 ja 1120/85 sekä 612/91) ja mainituilla 26 päivänä heinäkuuta 1985 annetulla lailla, 7 § muutettuna mainituilla 30 päivänä joulukuuta 1965, 8 päivänä elokuuta 1986 ja 11 päivänä marraskuuta 1988 annetuilla laeilla sekä 15 päivänä joulukuuta 1978, 29 päivänä joulukuuta 1988 ja 10 päivänä joulukuuta 1990 annetuilla laeilla (980/78, 1323/88 ja 1068/90), 7 b § muutettuna mainituilla 18 päivänä tammikuuta 1985, 8 päivänä elokuuta 1986 ja 29 päivänä joulukuuta 1988 annetuilla laeilla, 8 §:n 2 momentti 5 päivänä helmikuuta 1982 annetussa laissa (109/82) ja 3 momentti 8 päivänä heinäkuuta 1992 annetussa laissa (630/92), 8 a §:n 1 momentin 4 kohta ja 8 f § 23 päivänä lokakuuta 1992 annetussa laissa (949/92), 8 c §:n 3 momentti 9 päivänä helmikuuta 1990 annetussa laissa (100/90), 12 §:n 1 momentin 1 kohta 29 päivänä kesäkuuta 1990 annetussa laissa (599/90) sekä 2 ja 4 kohta sekä 3 momentti mainitussa 27 päivänä maaliskuuta 1991 annetussa laissa ja 19 b § muutettuna mainituilla 20 päivänä syyskuuta 1974 annetulla lailla sekä 16 päivänä joulukuuta 1966 ja 14 päivänä huhtikuuta 1978 annetuilla laeilla (639/66 ja 274/78), ja

lisätään 2 §:ään, sellaisena kuin se on muutettuna mainituilla 30 päivänä joulukuuta 1965, 24 päivänä elokuuta 1984 ja 8 päivänä elokuuta 1986 annetuilla laeilla sekä 10 päivänä huhtikuuta 1981 annetulla lailla (257/81), uusi 6 momentti, jolloin nykyinen 6 momentti siirtyy 7 momentiksi, *lakiin uusi 4 h §, jolloin nykyinen 4 h—4 n § siirtyvät 4 i—4 o §:ksi*, 5 §:ään, sellaisena kuin se on muutettuna mainituilla 28 päivänä heinäkuuta 1978 ja 26 päivänä heinäkuuta 1985 annetuilla laeilla, uusi 6 momentti, 6 §:n edelle uusi väliotsikko, lakiin uusi 6 a—6 c §, 7, 7 b ja 8 §:n edelle uusi väliotsikko, 8 §:ään, sellaisena kuin se on 18 päivänä kesäkuuta 1971, 29 päivänä joulukuuta 1972, 12 ja 26 päivänä heinäkuuta 1985, 23 päivänä joulukuuta 1987, 8 päivänä heinäkuuta ja 18 päivänä joulukuuta 1992 annetuilla laeilla (500/71, 934/72, 592 ja 663/85, 1108/87 sekä 630 ja 1332/92) sekä mainituilla 20 päivänä syyskuuta 1974, 28 päivänä heinäkuuta 1978, 5 päivänä helmikuuta 1982, 18 päivänä tammikuuta ja 26 päivänä heinäkuuta 1985, 9 päivänä helmikuuta 1990 ja 27 päivänä maaliskuuta 1991 annetuilla laeilla, uusi 7 momentti, jolloin nykyinen 7—9 momentti siirtyvät 8—10 momentiksi, *sekä* 10 a §:ään, sellaisena kuin se on mainitussa 10 päivänä joulukuuta 1990 annetussa laissa, uusi 3 momentti, jolloin nykyinen 3 momentti siirtyy 4 momentiksi, (*poist.*) seuraavasti:

1 §

Työnantaja on velvollinen järjestämään ja kustantamaan tämän lain mukaiset vähimmäisehdot täyttävän eläketurvan jokaiselle työntekijälleen, jonka työsuhde on sen vuoden jälkeen, jona työntekijä on täyttänyt 13 vuotta, jatkunut yhdenjaksoisesti vähintään kuukauden. (Poist.)

Laki ei kuitenkaan koske työsuhdetta:

(1 kohta kuten valiokunnan mietinnössä)

2 §

(Kuten valiokunnan mietinnössä)

4 c §

(1 mom. poist.)

(2 ja 3 mom. kuten valiokunnan mietinnössä)

Sen estämättä, mitä 1 momentissa on säädetty työttömyyseläkkeen edellytyksenä olevasta alakarajasta, työttömyyseläkettä on oikeus saada myös vuonna 1939 tai sitä ennen syntyneellä työntekijällä. (uusi)

4 e §

Sen estämättä, mitä 4 §:n 3 momentissa ja 5 b §:n 1 momentissa säädetään täyden työkyvyttömyyseläkkeen saamisesta, 55 vuotta täyttäneellä työntekijällä on oikeus saada työkyvyttömyyseläkettä yksilöllisenä varhaiseläkkeenä, jos hänen työkykykynsä, huomioon ottaen sairaus, vika tai vamma, ikääntymiseen liittyvät tekijät, ammatissaolon pitkäaikaisuus, hänelle työstä aiheutunut rasittuneisuus ja kuluneisuus sekä työolosuhteet, on pysyvästi siinä määrin alentunut, ettei hänen kohtuudella voida edellyttää enää jatkavan ansiotyötään.

(2—5 mom. kuten valiokunnan mietinnössä)

4 f §

Oikeus saada osa-aikaeläkettä on osa-aikatyöhön siirtyneellä 55 mutta ei 65 vuotta täyttäneellä työntekijällä edellyttäen että:

4 g §

Osa-aikaeläke myönnetään aikaisintaan sitä kuukautta seuraavan kuukauden alusta, jona työntekijä on täyttänyt 55 vuotta, ei kuitenkaan takautuvasti pitemmältä ajalta kuin osa-aikaeläkkeen hakemista seuraavaa kuukautta edeltäneen kuuden kuukauden ajalta.

(2 mom. kuten valiokunnan mietinnössä)

4 h § (uusi)

55 vuotta täyttäneellä työntekijällä on oikeus luopumiseläkkeeseen, jos hän luopuu pysyvästi 8 §:n 4 momentissa mainituissa laeissa, eläkeohjesäännössä tai eläkesäännöissä tarkoitetusta ansiotyöstään tai jos hänen ansiotulonsa näistä töistä voidaan arvioida kuukaudessa keskimäärin pienemmiksi kuin 1 §:n 1 momentissa tarkoitettu markkamäärä. Lisäksi edellytetään, että työnantaja ottaa vastaavaan työhön työttömyysturvalain mukaisesti työttömäksi työnhakijaksi työvoimatoimistoon ilmoittautuneen henkilön. Luopumiseläkkeen määräytymisessä noudatetaan soveltuvin osin työkyvyttömyyseläkettä koskevia säännöksiä.

5 §

(1 mom. poist.)

(6 mom. kuten valiokunnan mietinnössä)

5 b ja 5 c §

(Kuten valiokunnan mietinnössä)

6 §

Eläkkeeseen oikeuttavaksi palvelusajaksi luetaan kunkin työsuhteen osalta aika, jonka työsuhde 1 §:n 1 momentissa tarkoitettu aika mukaanluettuna on jatkunut (poist.) siitä alkaen, kun työntekijä on täyttänyt 23 vuotta. Tällöin ei kuitenkaan oteta huomioon aikaa, jolta työntekijällä on työsuhteessa ollessaan oikeus saada 8 §:n 4 momentissa mainitun lain, eläkeohjesäännön tai eläkesäännön mukaista sellaista peruseläkettä, jota määrättäessä on otettu huomioon eläkeiän saavuttamiseen jäljellä oleva aika tai sitä vastaava ansio (täysitehoinen eläke).

(2 mom. kuten valiokunnan mietinnössä)

6 a—6 c §

(Kuten valiokunnan mietinnössä)

7 §

(1—4 mom. kuten valiokunnan mietinnössä)

Tässä pykälässä tarkoitettu työansio määräytyy samojen perusteiden mukaan kuin veron ennakkoa pidätettäessä. Työsuhteen päättyessä maksettavaa vuosiloman korvausta ei kuitenkaan oteta huomioon. Jos työn korvaus on sovittu osaksi tai kokonaan hyvitetäväksi yleisöltä tulevilla palvelurahoilla tai vapaaehtoisilla lahjoilla, niistä saatua tuloa pidetään tässä pykälässä tarkoitettuna työansiona. (Poist.)

(6 ja 7 mom. poist.)

7 b, 8, 8 a, 8 c, 8 f, 10 a, 12 ja 12 a §
(Kuten valiokunnan mietinnössä)

12 b §
(Poist.)

17 ja 19 b §
(Kuten valiokunnan mietinnössä)

Voimaantulosäännös

(1—5 mom. kuten valiokunnan mietinnössä)
(6 mom. *poist.*)
(6—8 mom. kuten valiokunnan mietinnön
7—9 mom.)

2.

Laki

lyhytaikaisissa työsuhteissa olevien työntekijäin eläkelain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan 9 päivänä helmikuuta 1962 annetun lyhytaikaisissa työsuhteissa olevien työntekijäin eläkelain (134/62) 1 §:n 1 momentti, 4 a, 5 ja 7 § sekä 9 §:n 1 momentin 1 ja 3 kohta,

sellaisina kuin ne ovat, 1 §:n 1 momentti 23 päivänä lokakuuta 1992 annetussa laissa (950/92), 4 a § muutettuna 26 päivänä heinäkuuta 1985 ja 30 päivänä kesäkuuta 1989 annetuilla laeilla (667/85 ja 606/89), 5 § muutettuna 28 päivänä heinäkuuta 1978, 17 päivänä joulukuuta 1982 ja 8 päivänä elokuuta 1986 annetuilla laeilla (594/78, 982/82, ja 604/86) sekä mainitulla 26 päivänä heinäkuuta 1985 annetulla lailla, 7 § muutettuna 14 päivänä heinäkuuta 1969, 18 päivänä kesäkuuta 1971, 12 päivänä heinäkuuta ja 31 päivänä joulukuuta 1985 sekä 27 päivänä maaliskuuta 1991 annetuilla laeilla (470/69, 501/71, 593 ja 1121/85 sekä 613/91) sekä 9 §:n 1 momentin 1 kohta 29 päivänä kesäkuuta 1990 annetussa laissa (600/90) ja 3 kohta mainitussa 27 päivänä maaliskuuta 1991 annetussa laissa, sekä

lisätään lakiin uusi 5 b—5 d, 7 a ja 7 b (*poist.*) § seuraavasti:

1 §

Työntekijälle, joka sen vuoden jälkeen, jona hän on täyttänyt 13 vuotta, työskentelee metsätyössä, uittotyössä, maatali- ja puutarhatalouden eri töissä, maa-, vesi- ja talonrakennustyössä, maanparannustyössä, turveteollisuustyössä, satamatyössä tai kotimaanliikenteen aluksessa taikka, sikäli kuin asetuksella säädetään, muulla sellaisella alalla, jolle lyhytaikaiset työsuhteet ovat luonteenomaisia, on työnantajan kustannettava eläketurva vanhuuden ja työkyvyttömyyden varalta sekä tällaisen työntekijän omaisille perhe-eläketurva tämän lain mukaan. (*Poist.*) Jos tässä laissa ei toisin säädetä, on soveltuvin osin muutoin voimassa, mitä työntekijäin eläkelain 3 §:n 2—4 momentissa, 4 §:n 1, 3 ja 5 momentissa, 4 a—4 d ja 4 f—4 o §:ssä, 5 §:n 6 momentissa, 5 c, 7 a—7 c, 8, 8 a—8 g, 9, 9 a, 10, 10 a, ja 12 §:ssä, 13 §:n 3 ja 4 momentissa sekä 14, 15 a, 15 b, 16, 17, 17 a, 18, 19 a—19 d, 20, 21—21 b, 22 ja 23 §:ssä säädetään.

4 a §

Sen estämättä, mitä 4 §:n 2 momentissa ja 5 b §:n 1 momentissa säädetään täyden työkyvyttömyyseläkkeen saamisesta, 55 vuotta täytäneellä työntekijällä on oikeus saada työkyvyttömyyseläkettä yksilöllisenä varhaiseläkkeenä, jos hänen työkykynsä, huomioon ottaen sairaus, vika tai vamma, ikääntymiseen liittyvät tekijät, ammatissaolon pitkäaikaisuus, hänelle työstä aiheutunut rasittuneisuus ja kuluneisuus sekä työolosuhteet, on pysyvästi siinä määrin alentunut, ettei hänen kohtuudella voida edellyttää enää jatkavan ansiotyötään.

(2—5 mom. kuten valiokunnan mietinnössä)

5 §

Eläkkeen vuotuinen määrä on 1,5 prosenttia työntekijäin eläkelain 9 §:n mukaisesti korjattujen (*poist.*) ja työntekijän 23 ikävuoden täyttämisen jälkeen ansaitsemien niiden palkkojen yhteismäärästä, joiden perusteella on suoritettu tämän lain mukainen vakuutusmaksu (*poist.*).

Vanhuuseläkkeen perusteena olevana palkkana ei oteta huomioon niitä palkkoja, jotka on ansaittu työntekijän 65 vuoden iän täyttämiskautena ja kuutena sitä edeltäneenä kuukautena. Tälle ajanjaksolle työntekijälle lasketaan kuukausiansioksi se työntekijän eläkelain 9 §:n mukaisesti korjattu palkka, jonka hän on kuukautta kohden keskimäärin ansainnut tätä ajanjaksoa edeltäneen kahdentoista kuukauden aikana (poist.).

(2 mom. kuten valiokunnan mietinnössä)

5 b ja 5 c §

(Kuten valiokunnan mietinnössä)

5 d §

Sovellettaessa työntekijän eläkelain 8 §:n säännöksiä tämän lain mukainen eläke on rinnastettava työntekijän eläkelakiin perustuvaan eläkkeeseen. Valittaessa yhteensovitusperustetta on otettava huomioon tämän lain mukaiseen eläkkeeseen oikeuttava korkein kalenterivuodelta laskettava palkka työntekijän eläkelain 7 §:n 5 (poist.) momentissa tarkoitetulla tavalla (poist.) tai työntekijän keskimääräinen palkka laskettuna 7 a §:n säännösten mukaisella tavalla.

Jos työntekijän eläkelain 8 §:n 3 momentissa tarkoitettu muu kuin tämän lain mukainen työ- tai virkasuhde taikka yrittäjätoiminta on jatkunut sellaisen kalenterivuoden taikka mainituksa momentissa tarkoitettu eläke vähintään kolmen peräkkäisen sellaisen kalenterivuoden ajan, jona työntekijä tässä laissa tarkoitettussa työssä on ansainnut vähintään 800 markkaa, lasketaan yhteensovitusperusteen valitsemista varten tässä laissa tarkoitettussa työssä ansaittu palkka yh-

teen vastaavan, edellä tässä momentissa tarkoitettun muun lain mukaisen eläkkeen perusteena olevan palkan tai työtulon taikka eläkkeen kanssa työntekijän eläkelain 8 §:n 3 momentissa säädettyllä tavalla. Tällöin tässä laissa tarkoitettussa työssä saatuna palkkana käytetään kysymyksessä olevina rinnakkaisina kalenterivuosina ansaittujen todellisten palkkojen keskimäärä kuukautta kohden. (Poist.)

7 §

(Kuten valiokunnan mietinnössä)

7 a §

Tulevan ajan palkan vuotuinen määrä on sama kuin työntekijän eläkelain 9 §:n mukaan korjattu (poist.) markkamäärä, josta työntekijän työsuhteen perusteella on keskimäärin suoritettu tämän lain mukainen vakuutusmaksu niinä kalenterivuosina, joina hän tässä laissa tarkoitettussa työssä on ansainnut vähintään 7 §:n 1 momentissa tarkoitettun rajamäärän.

(2—5 mom. kuten valiokunnan mietinnössä)

7 b ja 9 §

(Kuten valiokunnan mietinnössä)

10 c §

(Poist.)

Voimaantulosäännös

(1—3 mom. kuten valiokunnan mietinnössä)

(4 mom. poist.)

(4 ja 5 mom. kuten valiokunnan mietinnön 5 ja 6 mom.)

3.

Laki

eräiden työsuhteessa olevien taiteilijoiden ja toimittajien eläkelain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan 26 päivänä heinäkuuta 1985 annetun eräiden työsuhteessa olevien taiteilijoiden ja toimittajien eläkelain (662/85) 2 §:n 1 momentti, 4 §:n 1 momentti, 5 §:n 1 momentti ja 6 § (poist.) seuraavasti:

2 §

Työnantajan on kustannettava eläketurva tämän lain piiriin kuuluvalla työntekijällä vanhuuden, työkyvyttömyyden ja työttömyyden varalta sekä tällaisen työntekijän omaiselle perhe-eläketurva tämän lain mukaan. (Poist.)

4 §

(Kuten valiokunnan mietinnössä)

5 §

Tämän lain mukaisen eläkkeen määrä lasketaan 4 §:n mukaisesti määrättyä eläkkeeseen oikeuttavalta ajalta kalenterivuositain työnteki-

jän asianomaisena vuotena ansaitsemista, työntekijäin eläkelain 9 §:n mukaisesti tarkistetuista (poist.) työansioista, joiden perusteella on suoritettu vakuutusmaksu tämän lain mukaan.

6 §

Sovellettaessa työntekijäin eläkelain 8 §:ää tämän lain mukainen eläke on rinnastettava työntekijäin eläkelakiin perustuvaan eläkkeeseen ja tämän lain mukaiseen eläkkeeseen oikeuttava työansio otettava huomioon sanottujen säännösten edellyttämää korkeinta eläkepalkkaa valittaessa. Tällöin edellä tarkoitettu työansio määrätään korkeimman tässä laissa tarkoitettun kalenterivuodelta lasketun (poist.) työansion perusteella (poist.).

Jos työntekijäin eläkelain 8 §:n 3 momentissa tarkoitettu muu kuin tässä laissa tarkoitettu työ- tai virkasuhde taikka yrittäjätoiminta on jatkunut sellaisen kalenterivuoden taikka mainituksa

momentissa tarkoitettu eläke vähintään kolmen peräkkäisen sellaisen kalenterivuoden ajan, jolta työntekijän tässä laissa tarkoitettut työansiot ovat nousseet vähintään 3 §:n 2 momentissa säädettyyn markkamäärään, lasketaan yhteensovituserusteen määrittämistä varten tässä laissa tarkoitettut työansiot yhteen vastaavan tässä momentissa tarkoitettun muun lain mukaisen eläkepalkan tai työtulon taikka eläkkeen kanssa työntekijäin eläkelain 8 §:n 3 momentissa säädettyllä tavalla. Tällöin tässä laissa tarkoitettuna työansiona käytetään kysymyksessä olevina kalenterivuosina tällaisessa työssä saatujen työansioiden keskimäärää kuukaudessa. (Poist.)

7 a §
(Poist.)

Voimaantulosäännös
(Kuten valiokunnan mietinnössä)

4.

Laki

yrittäjien eläkelain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan 14 päivänä heinäkuuta 1969 annetun yrittäjien eläkelain (468/69) 5 §:n 3 momentti, sellaisena kuin se on 26 päivänä heinäkuuta 1985 annetussa laissa (669/85),

muutetaan 1 §:n 3 momentin 3 ja 4 kohta, 6 §, 7 §:n 2 ja 4 momentti sekä 17 §:n 1 momentti, sellaisina kuin ne ovat, 1 §:n 3 momentin 3 ja 4 kohta 28 päivänä heinäkuuta 1978 annetussa laissa (596/78), 6 § 12 päivänä heinäkuuta 1985 annetussa laissa (597/85), 7 §:n 2 momentti ja 17 §:n 1 momentti 8 päivänä elokuuta 1986 annetussa laissa (606/86) sekä 7 §:n 4 momentti 29 päivänä joulukuuta 1988 annetussa laissa (1326/88), sekä

lisätään 1 §:n 3 momenttiin, sellaisena kuin se on mainituksa 28 päivänä heinäkuuta 1978 annetussa laissa, uusi 5 kohta, 5 §:ään, sellaisena kuin se on mainituksa 26 päivänä heinäkuuta 1985 annetussa laissa, uusi 4 ja 5 momentti ja lakiin uusi 7 a § seuraavasti:

1 §

(Kuten valiokunnan mietinnössä)

5 § (uusi)

Sen estämättä, mitä 1 momentissa ja työntekijän eläkelaisissa on säädetty yrittäjäeläkkeenä maksettavasta työkyvyttömyyseläkkeestä ja sen edellytyksenä olevista työkyvyn heikentymistä koskevista vaatimuksista, maksetaan kuitenkin luopumiseläkettä 55 vuotta täyttäneelle vakuute-

tulle noudattaen työntekijän eläkelain 4 h §:stä ilmeneviä eläkkeen myöntämisedellytyksiä.

Sen estämättä, mitä 1 momentissa ja työntekijän eläkelaisissa on säädetty yrittäjäeläkkeenä maksettavasta työttömyyseläkkeestä ja sen edellytyksenä olevasta alaikärajasta, työttömyyseläkettä on oikeus saada myös vuonna 1939 tai sitä ennen syntyneellä edunsaajalla.

6, 7 ja 7 a §
(Kuten valiokunnan mietinnössä)

17 §

Jollei tästä laista muuta johdu, on soveltuvin osin lisäksi vastaavasti voimassa, mitä työntekijäin eläkelain 2 §:n 2 momentissa, 3 §:n 1, 3 ja 4 momentissa, 4 ja 4 a—4 o §:ssä, 5 §:n 2—6 momentissa, 5 b, 5 c, 7 a ja 7 c—10 §:ssä, 11 §:n 1 ja 2 momentissa, 12 §:n 1 momentin 5 kohdassa

ja 4 momentissa sekä 13, 14, 16—21 a ja 22 §:ssä säädetään.

Voimaantulosäännös
(Kuten valiokunnan mietinnössä)

5.

Laki

maatalousyrittäjien eläkelain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan 14 päivänä heinäkuuta 1969 annetun maatalousyrittäjien eläkelain (467/69) 6 §:n 3 momentti, 8 g §:n 4 momentti ja 8 i §:n 4 momentti, sellaisina kuin ne ovat, 6 §:n 3 momentti 26 päivänä heinäkuuta 1985 annetussa laissa (668/85), 8 g §:n 4 momentti 20 päivänä joulukuuta 1991 annetussa laissa (1599/91) sekä 8 i §:n 4 momentti 29 päivänä joulukuuta 1989 annetussa laissa (1312/89),

muutetaan 1 §:n 3 momentti, 7 § ja 19 §:n 1 momentti,

sellaisina kuin ne ovat, 1 §:n 3 momentti muutettuna 28 päivänä heinäkuuta 1978 annetulla lailla (595/78), sekä mainitulla 29 päivänä joulukuuta 1989 annetulla lailla, 7 § 12 päivänä heinäkuuta 1985 annetussa laissa (596/85) ja 19 §:n 1 momentti 8 päivänä elokuuta 1986 annetussa laissa (605/86), sekä *lisätään* lakiin uusi 8 k § seuraavasti:

1, 7 ja 8 k §
(Kuten valiokunnan mietinnössä)

19 §

Jollei tästä laista muuta johdu, on soveltuvin osin lisäksi vastaavasti voimassa, mitä työntekijäin eläkelain 2 §:n 2 momentissa, 3 §:n 3 ja 4 momentissa, 4 ja 4 a—4 o §:ssä, 5 §:n 2—6 momentissa, 5 b, 5 c, 7 a ja 7 c—9 a §:ssä, 11 §:n

1 ja 2 momentissa, 12 §:n 1 momentin 5 kohdassa sekä 13, 14, 16—21 a ja 22 §:ssä sekä lyhytaikaisissa työsuhhteissa olevien työntekijäin eläkelain 10 §:n 3 momentissa säädetään.

Voimaantulosäännös
(Kuten valiokunnan mietinnössä)

6.

Laki

kansaneläkelain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan 8 päivänä kesäkuuta 1956 annetun kansaneläkelain (347/56) (*poist.*) 31 a §:n 1 momentti, 39 §:n 6 momentti ja 43 a §:n 1 momentti,

sellaisina kuin ne ovat, (*poist.*) 31 a §:n 1 momentti ja 39 §:n 6 momentti 18 päivänä tammikuuta 1985 annetussa laissa (53/85) (*poist.*) ja 43 a §:n 1 momentti 21 päivänä tammikuuta 1983 annetussa laissa (99/83), (*poist.*)

muutetaan 20 §:n 1 momentin 2 kohta, 22 a §, (*poist.*) 26 §:n 1 momentin 2 kohta ja 7 momentti, 31 §:n 2 momentti ja 39 a §:n 1 momentti,

sellaisina kuin ne ovat, 20 §:n 1 momentin 2 kohta (*poist.*) 26 päivänä heinäkuuta 1985 annetussa laissa (670/85), 22 a § muutettuna viimeksi mainitulla lailla sekä 8 päivänä helmikuuta ja 27 päivänä maaliskuuta 1991 annetuilla laeilla (214 ja 619/91), 26 §:n 1 momentin 2 kohta 5 päivänä helmikuuta 1982 annetussa laissa (103/82) ja 7 momentti 8 päivänä elokuuta 1986 annetussa laissa (594/86), 31 §:n 2 momentti 28 päivänä heinäkuuta 1989 annetussa laissa (738/89) ja 39 a §:n 1 momentti mainituissa 8 päivänä helmikuuta 1991 annetussa laissa, *sekä*

muutetaan väliaikaisesti 20 §:n 2 ja 3 momentti, sellaisina kuin ne ovat, 2 momentti mainituissa 18 päivänä tammikuuta 1985 annetussa laissa ja 3 momentti 31 päivänä joulukuuta 1985 (1129/85) annetussa laissa seuraavasti:

20 §

Kansaneläkkeenä maksetaan:

(2 kohta *poist.*)

Sen estämättä, mitä 1 momentin 3 kohdassa on säädetty työttömyyseläkkeen edellytyksenä olevasta alaikärajasta, työttömyyseläkettä maksetaan myös vuonna 1938 tai sitä ennen syntyneelle vakuutetulle. (*Uusi*)

Sen estämättä, mitä 1 momentin 2 kohdassa ja 22 a § on säädetty varhaiseläkkeenä maksettavasta työkyvyttömyyseläkkeestä ja sen edellytyksenä olevista työkyvyn heikentymistä koskevista vaatimuksista, maksetaan kuitenkin luopumiseläkettä 55 vuotta täyttäneelle vakuutetulle noudattaen työntekijän eläkelain 4 h §:stä ilmeneviä eläkkeen myöntämisedellytyksiä. (*Uusi*)

22 a §

Sen estämättä, mitä 22 §:ssä säädetään, 55 vuotta täyttäneellä vakuutetulla on oikeus saada työkyvyttömyyseläkettä yksilöllisenä varhaiseläkkeenä, jos hänen työkykynsä, huomioon ottaen sairaus, vika tai vamma, ikääntymiseen liittyvät tekijät, ammatissaolon pitkäaikaisuus, hänelle työstä aiheutunut rasittuneisuus ja kulu-neisuus sekä työolosuhteet, on pysyvästi siinä määrin alentunut, ettei hänen kohtuudella voida

edellyttää enää jatkavan ansiotyötään. Eläkkeen saamisen edellytyksenä on lisäksi, että vakuutettu on joko lopettanut ansiotyön tai että hänen ansiotulonsa voidaan arvioida kuukaudessa pienemmiksi kuin 689,58 markkaa. Työn lopettamisen tai ansiotulojen vähentymisen tulee olla tapahtunut aikaisintaan 360 päivää ennen yksilölliseen varhaiseläkkeeseen tai työntekijän eläkelain 8 §:n 4 momentissa tarkoitettujen lakien mukaiseen osaeläkkeeseen oikeuttavan työkyvyttömyyden alkamista. Tällöin jätetään huomioon ottamatta päivät, joilta vakuutettu on saanut:

(1—6 kohta kuten valiokunnan mietinnössä)

(2—10 mom. kuten valiokunnan mietinnössä.)

22 c §

(*Poist.*)

26, 31 ja 39 a §

(Kuten valiokunnan mietinnössä.)

Voimaantulosäännös

(1—3 mom. kuten valiokunnan mietinnössä)

Tämän lain 20 §:n 2 ja 3 momentti ovat voimassa 31 päivään joulukuuta 1995.

(5—7 mom. kuten valiokunnan mietinnössä)

Helsingissä 9 päivänä kesäkuuta 1993

Marjatta Stenius-Kaukonen

Outi Ojala

II

Eräin muutosehdotuksin olemme olleet valmiit hyväksymään työmarkkinajärjestöjen sekä hallituksen esityksen siitä tavoitteesta, että joustavaa eläkeikäjärjestelmää koskevilla lain muutoksilla turvattaisiin työeläkkeiden rahoitus sekä perusteiltaan ja peruseduiltaan nykyisen kaltaisen työeläkejärjestelmä. Ehdotustemme mukaisesti valiokunnan mietintöön on otettu tavoitteet myös siitä, että työolojen saaminen nykyistä terveellisemmiksi ja viihtyisämmiksi vähentää osaltaan paineita ennenaikaiselle eläkkeelle hakeutumiseen. Laman ja suurtyöttömyydenkään aikana työoloja ei saa laiminlyödä. Hyvät työolot ovat myös kansainvälisessä kilpailussa yksi menestymisen perustekijä.

Suomessa eläkkeelle siirtymisen ja työssä oleville ei ole kyetty saamaan aikaan joustavaa eläkkeelle siirtymisjärjestelmää. Osa-aikaeläkkeen ikäraja on ollut liian korkea eikä osa-aikaeläke ole muutoinkaan vastannut tarkoitustaan. Tämän vuoksi emme ole pitäneet oikeana, että osa-aikaeläkkeen ikärajaa laskettaisiin vain 58 vuoteen. Tässä vaiheessa 57 ikävuotta olisi parempi. Pitäisi myös selvittää, voisiko osa-aikaeläkkeen ikäraja olla vieläkin alempi suhteessa täydelliseen eläkkeellesiirtymisikään. Osa-aikaeläke antaa kokeneelle ammattitaitoiselle työntekijälle mahdollisuuden työssäkäyntiin sekä hänen asiantuntemuksensa hyväksikäyttöön nykyistä pidempään (1. lakiehdotuksen 4 § ym.)

Hallituksen esityksessä ehdotetaan, että eläketuloksi määriteltävästä tulosta vähennetään työntekijän eläkemaksun määrä tietyin edellytyksin. Ehdotus heikentää työntekijän eläke-etuja. Mikäli työntekijän eläkemaksu kasvaa,

pienenee vastaavasti eläketulo. Heikennys koskettaa erityisesti nuoria työntekijöitä, jotka todennäköisesti joutuvat maksamaan työntekijän eläkemaksua pitemmän ajan kuin vanhemmat työntekijät, koska maksua tuskin suunnitellaan nopeasti poistettavaksi. Sukupolvien välinen kuilu eläke-eduissa kasvaa varsinkin, kun nuorisotyöttömyys on mittavaa ja julkisen sektorin uusien työsuhteiden eläke-etuja on heikennetty. Nähdäksemme esityksestä olisi pitänyt poistaa kohdat, joissa työntekijän eläkemaksu määritellään eläketuloa vähentäväksi (1. lakiehdotuksen 7 §:n 5 ja 6 mom. ym.).

Hallituksen esityksen voimaantulosäännöksissä yksilöllisen varhaiseläkkeen alaikäraja säilyisi 55 vuotena vuonna 1939 tai sitä ennen syntyneillä työntekijöillä. Tässä suurtyöttömyystilanteessa emme pidä esitystä tarkoituksenmukaisena. Mielestämme myös vuosina 1940 ja 1941 syntyneillä tulisi olla oikeus saada yksilöllistä varhaiseläkettä 55 vuotta täytettyään. Vanhempien, itsensä sairaaksi kokevien ikäluokkien olisi päästävä eläkkeelle ja näin annettava nuorille työttömille töitä (1. lakiehdotus, voimaantulosäännöksen 6 mom. ym.).

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että lakiehdotukset hyväksyttäisiin muutoin valiokunnan mietinnön mukaisina, mutta 1. lakiehdotuksen 4 f, 4 g ja 7 § sekä voimaantulosäännös, 2. lakiehdotuksen 5, 5 d ja 7 a § sekä voimaantulosäännös, 3. lakiehdotuksen 5 ja 6 § sekä 6. lakiehdotuksen voimaantulosäännös hyväksyttäisiin näin kuuluvina:

1.

Laki

työntekijäin eläkelain muuttamisesta

4 f §

Oikeus saada osa-aikaeläkettä on osa-aikatyöhön siirtyneellä 57 mutta ei 65 vuotta täytäneellä työntekijällä, edellyttäen että:

4 g §

Osa-aikaeläke myönnetään aikaisintaan sitä

kuukautta seuraavan kuukauden alusta, jona työntekijä on täyttänyt 57 vuotta, ei kuitenkaan takautuvasti pitemmältä ajalta kuin osa-aikaeläkkeen hakemista seuraavaa kuukautta edeltäneen kuuden kuukauden ajalta.

(2 mom. kuten valiokunnan mietinnössä)

7 §

(1—4 mom. kuten valiokunnan mietinnössä)

Tässä pykälässä tarkoitettu työansio määräytyy samojen perusteiden mukaan kuin veron ennakkoa pidettäessä. Työsuhteen päättyessä maksettavaa vuosiloman korvausta ei kuitenkaan oteta huomioon. Jos työn korvaus on sovittu osaksi tai kokonaan hyvitettyäksi yleisöltä tulevilla palvelurahoilla tai vapaaehtoisilla lahjoilla, niistä saatua tuloa pidetään tässä pykälässä tarkoitettuna työansiona. (Poist.)

(6 ja 7 mom. poist.)

Voimaantulosäännös

(1—5 momentti kuten valiokunnan mietinnössä)

Sen estämättä, mitä 4 e §:n 1 momentissa säädetään yksilöllisen varhaiseläkkeen alaikärajasta, säilyttää vuonna 1941 tai sitä ennen syntynyt työntekijä oikeuden saada yksilöllistä varhaiseläkettä 55 vuotta täytettyään. Tämän lain 4 e §:n 3 momenttia sovelletaan ennakkopäätökseen, joka annetaan tämän lain voimassa ollessa.

(7—9 momentti kuten valiokunnan mietinnössä)

2.

Laki

lyhytaikaisissa työsuhteissa olevien työntekijäin eläkelain muuttamisesta

5 §

Eläkkeen vuotuinen määrä on 1,5 prosenttia työntekijäin eläkelain 9 §:n mukaisesti korjattujen ja (poist.) työntekijän 23 ikävuoden täyttämisen jälkeen ansaitsemien niiden palkkojen yhteismäärästä, joiden perusteella on suoritettu tämän lain mukainen vakuutusmaksu ja sen vuoden alusta, jona työntekijä täyttää 60 vuotta, 2,5 prosenttia näiden palkkojen yhteismäärästä. Eläkkeen määrä on kuitenkin 1,5 prosenttia siltä osin kuin eläkkeeseen oikeuttava palkka määräytyy 7 §:n 1 momentissa tarkoitelevaa aikaa vastaavista ansioista tai 7 b §:n 1 momentin perusteella laskeutusta palkasta ajalta, jolta työntekijä on saanut täysitehoista eläkettä. Vanhuuseläkkeen perusteena olevana palkkana ei oteta huomioon niitä palkkoja, jotka on ansaittu työntekijän 65 vuoden iän täyttämiskuukautena ja kuutena sitä edeltäneenä kuukautena. Tälle ajanjaksolle työntekijälle lasketaan kuukausiansioksi se työntekijäin eläkelain 9 §:n mukaisesti korjattu palkka, jonka hän on kuukautta kohden keskimäärin ansainnut tätä ajanjaksoa edeltäneen kahdentoista kuukauden aikana (poist.).

(2 mom. kuten valiokunnan mietinnössä)

5 d §

Sovellettaessa työntekijäin eläkelain 8 §:n säännöksiä tämän lain mukainen eläke on rinnastettava työntekijäin eläkelakiin perustuvaan eläkkeeseen. Valittaessa yhteensovitusperustetta

on otettava huomioon tämän lain mukaiseen eläkkeeseen oikeuttava korkein kalenterivuodelta laskettava palkka työntekijäin eläkelain 7 §:n 5 (poist.) momentissa tarkoitetulla tavalla (poist.) tai työntekijän keskimääräinen palkka laskettuna 7 a §:n säännösten mukaisella tavalla.

Jos työntekijäin eläkelain 8 §:n 3 momentissa tarkoitettu muu kuin tämän lain mukainen työ- tai virkasuhde taikka yrittäjätoiminta on jatkunut sellaisen kalenterivuoden taikka mainituissa momentissa tarkoitettu eläke vähintään kolmen peräkkäisen sellaisen kalenterivuoden ajan, jona työntekijä tässä laissa tarkoitetussa työssä on ansainnut vähintään 800 markkaa, lasketaan yhteensovitusperusteen valitsemista varten tässä laissa tarkoitetussa työssä ansaittu palkka yhteen vastaavan, edellä tässä momentissa tarkoitetun muun lain mukaisen eläkkeen perusteena olevan palkan tai työtulon taikka eläkkeen kanssa työntekijäin eläkelain 8 §:n 3 momentissa säädettyllä tavalla. Tällöin tässä laissa tarkoitetussa työssä saatuna palkkana käytetään kysymyksessä olevina rinnakkaisina kalenterivuosina ansaittujen todellisten palkkojen keskimäärä kuukautta kohden. (Poist.)

7 a §

Tulevan ajan palkan vuotuinen määrä on sama kuin työntekijäin eläkelain 9 §:n mukaan korjattu (poist.) markkamäärä, josta työntekijän työsuhteen perusteella on keskimäärin suori-

tettu tämän lain mukainen vakuutusmaksu niinä kalenterivuosina, joina hän tässä laissa tarkoitetussa työssä on ansainnut vähintään 7 §:n 1 momentissa tarkoitetun rajamäärän.

(2—5 mom. kuten valiokunnan mietinnössä)

Voimaantulosäännös

(1—3 momentti kuten valiokunnan mietinnössä)

Sen estämättä, mitä 4 a §:ssä säädetään yksilöllisen varhaiseläkkeen alaikärajasta, säilyttää vuonna 1941 tai sitä ennen syntynyt työntekijä oikeuden saada yksilöllistä varhaiseläkettä 55 vuotta täytettyään. Tämän lain 4 a §:n 3 momenttia sovelletaan ennakkopäätökseen, joka annetaan tämän lain voimassa ollessa.

(5 ja 6 mom. kuten valiokunnan mietinnössä)

3.

Laki

eräiden työsuhteessa olevien taiteilijoiden ja toimittajien eläkelain muuttamisesta

5 §

Tämän lain mukaisen eläkkeen määrä laskeaan 4 §:n mukaisesti määrätyltä eläkkeeseen oikeuttavalta ajalta kalenterivuositain työntekijän asianomaisena vuotena ansaitsemista, työntekijäin eläkelain 9 §:n mukaisesti tarkistetuista (*poist.*) työansioista, joiden perusteella on suoritettu vakuutusmaksu tämän lain mukaan.

6 §

Sovellettaessa työntekijäin eläkelain 8 §:ää tämän lain mukainen eläke on rinnastettava työntekijäin eläkelakiin perustuvaan eläkkeeseen ja tämän lain mukaiseen eläkkeeseen oikeuttava työansio otettava huomioon sanottujen säännösten edellyttämää korkeinta eläkepalkkaa valittaessa. Tällöin edellä tarkoitettu työansio määrätään korkeimman tässä laissa tarkoitetun kalenterivuodelta lasketun sellaisen työansion perusteella (*poist.*).

Jos työntekijäin eläkelain 8 §:n 3 momentissa tarkoitettu muu kuin tässä laissa tarkoitettu työ- tai virkasuhde taikka yrittäjätoiminta on jatkunut sellaisen kalenterivuoden taikka mainitussa momentissa tarkoitettu eläke vähintään kolmen peräkkäisen sellaisen kalenterivuoden ajan, jolta työntekijän tässä laissa tarkoitetut työansiot ovat nousseet vähintään 3 §:n 2 momentissa säädettyyn markkamäärään, lasketaan yhteensovitusperusteen määräämistä varten tässä laissa tarkoitetut työansiot yhteen vastaavan tässä momentissa tarkoitettun muun lain mukaisen eläkepalkan tai työtulon taikka eläkkeen kanssa työntekijäin eläkelain 8 §:n 3 momentissa säädettyllä tavalla. Tällöin tässä laissa tarkoitettuna työansiona käytetään kysymyksessä olevina kalenterivuosina tällaisessa työssä saatujen työansioiden keskimäärää kuukaudessa. (*Poist.*)

6.

Laki

kansaneläkelain muuttamisesta

Voimaantulosäännös

(1—3 momentti kuten valiokunnan mietinnössä)

Sen estämättä, mitä tämän lain 20 §:ssä ja 22 a §:ssä säädetään yksilöllisen varhaiseläkkeen

alaikärajasta, sanottuun eläkkeeseen on oikeus vuonna 1941 tai sitä ennen syntyneellä vakuutetulla tämän lain voimaan tullessa voimassa olevan alaikärajan mukaan.

(5—7 mom. kuten valiokunnan mietinnössä)

Helsingissä 9 päivänä kesäkuuta 1993

Jouko Skinnari
Sinikka Hurskainen

Ulla Anttila
Virpa Puisto

EDUSKUNNAN
PERUSTUSLAKIVALIOKUNTA

Liite

Helsingissä

28 päivänä toukokuuta 1993

Lausunto n:o 10

Sosiaali- ja terveystalioikunnalle

Eduskunta on lähettäessään 16 päivänä huhtikuuta 1993 hallituksen esityksen n:o 26 laeiksi joustavaa eläkeikäjärjestelmää koskevan lainsäädännön tarkistamiseksi sosiaali- ja terveystalioikuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi samalla määrännyt, että perustustalioikunnan on annettava asiasta lausuntonsa sosiaali- ja terveystalioikunnalle.

Valioikunnassa ovat olleet kuultavina hallitusneuvos Tuulikki Haikarainen sosiaali- ja terveystministeriöstä, kehityspäällikkö Riitta Korpiluoma Eläketurvakeskuksesta, hallituksen puheenjohtaja Kari Puro Työeläkelaitosten Liitosta, professori Mikael Hidén, professori Antero Jyränki, oikeustieteen lisensiaatti Heikki Karapuu, professori Ilkka Saraviita ja professori Kaarlo Tuori.

Käsiteltyään asian valtiosääntöoikeudelliselta kannalta perustustalioikunta esittää kunnioittaen seuraavaa.

Hallituksen esitys

Esityksessä ehdotetaan joustavaa eläkeikäjärjestelyä koskevan lainsäädännön tarkistamista.

Yksilöllisen varhaiseläkkeen saamisen alaikäraja nostettaisiin 55 vuodesta 58 vuoteen. Alaikärajan nostaminen ei koskisi ennen vuotta 1940 syntyneitä henkilöitä. Ikääntyvien työntekijöiden työssäkäynnin jatkamista tuetaan ja eläkkeensaajan työhönpaluuta helpotetaan esityksessä. Työttömyyseläkkeen saamisen ehtoja tarkistetaan muun muassa siten, että henkilön on tullut olla vähintään viisi vuotta työelämässä 15 vuoden aikana.

Työntekijäin eläkemaksu säädettäisiin pysyväksi osaksi työeläkkeiden rahoitusjärjestelmää siten, että vuodesta 1994 työnantajat ja työntekijät vastaavat kumpikin puoliksi työeläkemaksun muutoksesta.

Esityksessä ehdotetut muutokset koskevat sekä yksityistä työeläkejärjestelmää että kansan-

eläkejärjestelmää. Muutokset on tarkoitus toteuttaa samanaikaisesti myös julkisen sektorin eläkejärjestelmissä.

Ehdotetut lait ovat tarkoitetut tulemaan voimaan vuoden 1994 alusta.

Esityksen säätämisyjärjestysperusteluissa käsitellään ensiksikin yksilöllisen varhaiseläkkeen ikärajan nostamista ja työttömyyseläkkeen saamisedellytysten tiukentamista. Edellisestä seikasta perusteluissa todetaan, että kun ehdotus ei puutu kenenkään maksussa olevaan eläkkeeseen eikä myöskään estä jo annetun enakkopäätöksen toteutumista, ikärajan nostaminen ei heikennä toimeentulon lakisääteistä perusturvaa siten, että lakiehdotukseen olisi sovellettava valtiopäiväjärjestyksen 66 §:n 7 momentin lepäämäänjättämissäännöstä. Myöskään työttömyyseläkkeen saamisehtojen tiukentaminen ei perustelujen mukaan heikennä toimeentulon lakisääteistä perusturvaa, sillä työttömyyseläke alkaa vasta työttömyyspäivärahakauden jälkeen, joten työttöminä olevien toimeentulo on turvattu vähintään työttömyys-turvallainsäädännön mukaisesti peruspäivärahalla.

Työntekijäin eläkemaksusta säätämisen todetaan perustustalioikunnan aiempaan kannanottoon vedoten olevan tavallisen lainsäädäntöjärjestyksen alaan kuuluva kysymys.

Valioikunnan kannanotot

Toimeentulon lakisääteinen perusturva

Yleistä

Valtiopäiväjärjestyksen 66 §:n 7 momentin mukaan voidaan lakiehdotus panna lepäämään, jos kysymyksessä on ehdotus sellaiseksi laiksi, joka heikentää toimeentulon lakisääteistä perusturvaa, eikä ehdotus koske verosta säätämistä tai valtiosopimukseen sisältyvien määräysten hyväksymistä.

Toimeentulon lakisääteisellä perusturvalla tarkoitettiin kyseistä valtiopäiväjärjestyksen kohtaa säädettäessä vain luonnolliselle henkilölle maksettavia rahamääräisiä toistuvaissuorituksia ja vain sitä osaa sosiaaliturvasta, jolla pyritään takaamaan yksilön toimeentulolle välttämätön elintaso. Lain säätämisvaiheessa oli esillä hallituksen esitykseen sisällytynyt perusturvaetuusien luettelo, jota perustuslakivaliokunta piti mahdollisimman kattavaksi tarkoitettuna vähimmäisluettelona.

Tässä luettelossa mainittiin kansaneläkelain (347/56) mukaisista etuuksista muun muassa yksilöllinen varhaiseläke ja työttömyyseläke, mutta ei vastaavia työeläkelakien mukaisia eläkeitä. Mietinnössään n:o 7/1992 vp perustuslakivaliokunta omaksui kuitenkin sen tulkinnan, että eläketulon osalta turvattavana etuutena pidetään kansaneläkelaisissa tarkoitettua täyden kansaneläkkeen suuruista toimeentuloa eli tähän rajaan asti eläketuloa siitä riippumatta, mistä järjestelmästä se muodostuu.

Tämän valiokunnan tulkinnan mukaisesti lähtökohtana on, että esityksessä yksilölliseen varhaiseläkkeeseen ja työttömyyseläkkeeseen ehdotettuja muutoksia joudutaan arvioimaan valtiopäiväjärjestyksen 66 §:n 7 momentin kannalta niin kansaneläke- kuin työeläkejärjestelmässä. Valiokunnan omaksumaa tulkintaa vastaa myös se, että näitä eläkejärjestelmiä tarkastellaan periaatteessa ikään kuin yhtenä kokonaisuutena. Eläkejärjestelmien yhteensovituksensaantojen vuoksi on kuitenkin yleensä riittävää tarkastella perusturva vaikutuksia kansaneläkelain perusteella.

Valtiopäiväjärjestyksen 66 §:n 7 momenttia käsitellessään perustuslakivaliokunta otti kantaa siihen, milloin jonkin lainmuutoksen on katsottava heikentävän toimeentulon lakisääteistä perusturvaa tavalla, joka vie muutoksen lepäämäänjättämismahdollisuuden alaiseksi. Valiokunta on sittemmin vakiintuneesti seurannut tuolloin esittämänsä seuraavanlaista kriteeristöä: Valtiopäiväjärjestyksen 66 §:n 7 momentin lähtökohtana on antaa institutionaalista suojaa tietyille perusturvaetuuksille, joskin suojan tällaisen luonteen estämättä voidaan ilman lepäämäänjättämismahdollisuutta tarkistaa jonkin verran jonkin suojan piiriin sinänsä luettavan etuuden saamisedellytyksiä ja vähäisesti sen suuruuttakin, kunhan etuuden edelleenkin saavat riittävän suurena ne, joille se kokonaisuutena arvioiden on välttämätön toimeentulon perusturvan kannalta.

Yksilöllinen varhaiseläke

Esityksessä ehdotetaan yksilöllisen varhaiseläkkeen saamisen alaikäraja nostettavaksi kolmella vuodella. Valtiopäiväjärjestyksen 66 §:n 7 momentin valossa kysymys on perusturvaetuuden saamisedellytysten tiukentamisesta huomattavasti. Muutos merkitsee voimassa olevaan lakiin nähden sitä, että joidenkin ihmisten mahdollisuus tämän perusturvaetuuden saamiseen ainakin lykkäytyy ajallisesti tai mahdollisesti estyykin. Etuuden saamisen tällainen yleinen ja voimakkuudeltaan huomattava vaikeuttaminen ei ole edellä todetun kaltainen saamisedellytysten vähäinen tarkistus. Toimenpide puuttuu konkreettisesti kysymyksessä olevan perusturvaetuuden saamisen institutionaaliseen suojaan. Ehdotettu muutos johtaa valiokunnan käsityksen mukaan toimeentulon perusturvan heikentymiseen lain tarkoittamin tavoin. Tästä syystä esitykseen sisältyvä kuudes lakiehdotus voidaan 22 a §:n mukaisen varhaiseläkkeen saamisen alaikärajan korotuksen takia jättää lepäämään.

Työttömyyseläke

Työttömyyseläkkeen saamisedellytysten tiukennus, siltä osin kuin eläkeoikeus esityksessä kytketään työttömyysturvalain mukaisen ansiosidonnaisen turvan enimmäiskeston, tähtää työttömyysturvan ja työttömyyseläkkeen eriyttämiseen. Muutos on valiokunnan käsityksen mukaan luonteeltaan ensi sijassa näiden etuusjärjestelmien tarkoituksenmukaista yhteensovittamista palveleva uudistus. Eläke-edellytykset tosin tiukentuvat mainitun kytkennän takia päivämääräisesti tarkasteltuna verraten huomattavasti, mutta ottaen huomioon työttömyysturvan aineellisen tason täyteen kansaneläkkeeseen verrattuna sääntely ei tosiasiallisesti heikennä toimeentulon perusturvaa.

Kun otetaan huomioon työttömyyseläkkeen tarkoitus toimia työttömyysturvakauden jälkeisenä etuusjärjestelmänä, tulee yhteensovitusluonteisena pitää myös ehdotusta eläkkeen edellytykseksi asetettavasta ns. työssäoloehdosta. Tähän ehtoon ja viime kädessä kyseiseen tarkoitukseenkin liittyy yhdensuuntaisesti se kansaneläkelain mukaisen työttömyyseläkkeen edellytykseksi ehdotettu säännös, jonka mukaan vaikutetulla tulee olla oikeus ansiosidonnaiseen työttömyyseläkkeeseen.

Tarkoitukseltaan edellä mainittuihin rinnastettavia yhteensovituksäännöksiä on ennenkin

(PeVL 6/1993 vp) voitu säätää ilman lepäämäänjättämismahdollisuutta. Työttömyyseläkettä koskevat säännösehdotukset eivät valiokunnan mielestä vaikuta lakiehdotusten käsittelyjärjestykseen.

Työntekijäin eläkemaksu

Työntekijäin eläkemaksua koskevasta työntekijäin eläkelain 12 b §:stä sekä toisen ja kolmannen lakiehdotuksen vastaavista säännöksistä valiokunta toteaa lausuntoonsa n:o 8/1992 vp viitaten, että asiasta voidaan säätää

valtiopäiväjärjestyksen 66 §:ssä säädetyssä järjestyksessä.

Edellä esitetyn perusteella perustuslakivaliokunta esittää kunnioittavasti,

että lakiehdotukset voidaan käsitellä valtiopäiväjärjestyksen 66 §:ssä säädetyssä järjestyksessä ja

että mainitun pykälän 7 momentin säännökset huomioon ottaen kuudes lakiehdotus voidaan ja muita lakiehdotuksia ei voida jättää lepäämään.

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa puheenjohtaja Niinistö, jäsenet Jansson, Jäätteenmäki, Kaarilahti, Koski-

nen, Laine, J. Leppänen, Moilanen, Varpasuo, Vistbacka ja Väistö sekä varajäsenet von Bell ja Helle.

Eriäviä mielipiteitä

I

Valiokunnan enemmistö on katsonut, että yksilöllisen varhaiseläkkeen alaikärajan korottamisen osalta olisi eläkejärjestelmien yhteensovittussääntöjen vuoksi riittävää tarkastella perusturvan vaikutuksia kansaneläkelain perusteella. Kansaneläkelain 22 a §:n muutoksen onkin todettu johtavan toimeentulon lakisääteisen perusturvan heikentymiseen valtiopäiväjärjestyksen 66 §:n 7 momentin tarkoittamin tavoin.

Työkyvyttömyyseläkkeenä maksettavan yksilöllisen varhaiseläkkeen ikärajan nostaminen kolmella vuodella merkitsee lakisääteisen perusturvan heikennystä myös silloin, kun on kysymys ansioeläkkeestä kansaneläkkeen täyttämäärää vastaavaan tasoon saakka. Perustuslakivaliokunnan mietinnössä 7/1991 vp ulotettiin lakisääteisen perusturvan suoja tältä osin myös ansioeläkkeisiin. Valiokuntahan edellytti, että "turvattuna etuutena eläketulon osalta pidetään kansaneläkelaisissa tarkoitettun täyden kansaneläkkeen suuruista toimeentuloa".

Jos henkilön mahdollisuus saada työeläkeläisten mukaista yksilöllistä varhaiseläkettä lykätty kolmella vuodella, hänen perusturvansa

heikkenee aivan vastaavasti kuin kansaneläkelain mukaisen varhaiseläkeikärajan muutoksesakin. Kansaneläkejärjestelmän lisäosa ei läheskään kaikissa tilanteissa täytä lakisääteiseen perusturvaan syntyvää aukkoa, kun ikärajaa ansioeläkejärjestelmissä nostetaan.

Koska yksilöllisen varhaiseläkkeen saamis-edellytyksiä tulee tarkastella edellä viitatuin tavoin kokonaisuutena, katsomme perustuslakivaliokunnan aiempaan tulkintakäytäntöön perustuen, että 6. lakiehdotuksen ohella 1. lakiehdotus sen 4 e §:n osalta ja 2. lakiehdotus sen 4 a §:n osalta voidaan jättää lepäämään toimeentulon lakisääteistä perusturvaa heikentävinä.

Edellä olevan perusteella esitämme,

että lakiehdotukset voidaan käsitellä valtiopäiväjärjestyksen 66 §:ssä säädetyssä järjestyksessä ja

että mainitun pykälän 7 momentin säännökset huomioon ottaen 1., 2. ja 6. lakiehdotus voidaan ja muita lakiehdotuksia ei voida jättää lepäämään.

Helsingissä 28 päivänä toukokuuta 1993

Johannes Koskinen

Aarno von Bell

Raimo Vistbacka

II

Hallituksen esitys joustavaa eläkejärjestelmää koskevan lainsäädännön tarkistamiseksi sisältää työntekijän eläkemaksun säätämisen pysyvänä järjestelyinä. Kun valiokunnassa edellisen kerran käsiteltiin silloin väliaikaiseksi tarkoitettua työntekijän eläkemaksua (HE 230/1991 vp—PeVL 8/1992 vp), edustin (ed. E. Laine) kantaa, jonka mukaan työntekijän eläkemaksun säätäminen ja näin työnantajien lakisääteisen maksuvastuun siirtäminen merkitsee niin olennaista puuttumista olemassa oleviin työ sopimussuhteisiin ja olemassa olevan järjestelmän rakenteeseen (työehtosopimusten syntymisedellytyksiin), että asiasta on sen vuoksi säädettävä perustuslainsäätämisyjärjestyksessä. Tässä lakiesityksessä työntekijöiden eläkemaksusta tehdään pysyvä eli työnantajien maksuvastuuta alennetaan pysyvästi. Tätä järjestelyä ei liioin esitetä kompensoitavaksi työntekijöille millään tavoin. Katsomme, että myös työntekijöiden pysyvän eläkemaksuvastuun säätäminen edellä mainituilla perusteilla edellyttää 1.—3. lakiehdotuksen käsittelemistä perustuslainsäätämisyjärjestyksessä (VJ 67 §). Tätä kantaa puoltaa nähdäksemme myös se, että työeläkemaksu ulotetaan koskemaan myös järjestäytymättömiä työntekijöitä ja eläkemaksun lopullisen määräytymisen perusteet sidotaan siihen, millaisiksi eläkevastuut tulevaisuudessa tulevat muodostumaan. Jälkimmäisellä seikalla on merkitystä koko työehtosopimusrakenteen (palkat ja muut edut verrattuna työntekijöiden pysyvään eläkemaksurasitukseen) punnitsemisen kannalta.

Valiokunnan hallituspuolueista koostuva enemmistö on myös muuttanut valiokunnan aikaisempaa tulkintalinjaa perusturvan lepäämäänjättämissuojan osalta. Valiokunnan aikaisempi lähtökohta (PevM 7/1992 vp) eläkkeiden kuulumisessa perusturvan suojan piiriin oli se, että riippumatta siitä järjestelmästä, mistä eläke maksetaan, eläkkeensaajan suojattuna etuutena on täyden kansaneläkkeen taso (materiaalinen suoja). Suojaan puuttumiseksi on katsottu niin etuuden tason heikentäminen kuin etuuden saamis edellytysten vähäistä suurempi kiristäminen.

Nyt hallitus ehdottaa työttömyyseläkkeen myöntämisedellytysten huomattavaa kiristämistä, joka sinänsä myönnetään myös valiokunnan mietinnössä. Hallituksen esityksessä ehdotetaan muun muassa työttömyyseläkkeelle pääsyn edellytykseksi sitä, että henkilön on tullut olla 15 viimeisen vuoden aikana mukana työelämässä

(ansainnut eläkettä) vähintään viiden vuoden ajan. Työttömyyseläkejärjestelmän muutos — kaikesta olennaisuudestaan huolimatta — katsotaan valiokunnan enemmistön hyväksymässä lausunnossa kuitenkin vain sosiaalietuuksien (työttömyyseläkejärjestelmän ja työttömyysturvan) yhteensovittamissääntelyksi, ja näin asia tulkitaan jopa kansaneläkelain mukaan maksettavien työttömyyseläkkeiden myöntämisperusteiden heikennyksen osalta. Kun valiokunnan mietinnössä on leimattu esitys tältä osin yhteensovittamissäännökseksi, päädytään kantaan, ettei kyseessä olevia työttömyyseläkesäännösten ehtojen kiristämistä pidetä perusturvaan puuttumisenä.

Emme ole tältä osin voineet yhtyä valiokunnan kantaan vaan katsomme, että työttömyyseläkkeeseen esitetyt ehtojen kiristykset puuttuvat ikääntyneiden pitkäaikaistyöttömien perusturvan suojaan. Tähän liittyen ehdotimme, että valiokunnan mietinnöstä olisi poistettu 14. kappaleen viimeinen virke, jossa todetaan: ”Eläkejärjestelmien yhteensovittamissääntöjen vuoksi on kuitenkin yleensä riittävää tarkastella perusturvavaikutuksia kansaneläkelain perusteella.”

Tällä lausumalla ja kappaleissa 17—19 valiokunnan enemmistö on muuttamassa perustuslakivaliokunnan mietinnössä n:o 7/1992 vp otettua kantaa, jonka mukaan eläkkeet nauttivat perusturvan suojaa täyden kansaneläkkeen määrään saakka siitä riippumatta, mistä eläkejärjestelmästä ne muodostuvat. Tätä kantaa ei mielestämme voida tulkita rehellisesti niin, että esimerkiksi työttömyyseläkkeen saamiseksi ehtojen heikentäminen ei merkitsisi perusturvaan puuttumista siksi, että henkilö on mahdollisesti oikeutettu työttömyyspäivärahaan. Lisäksi voidaan todeta yrittäjien eläke-ehtoja koskevan 4. lakiehdotuksen heikennysten osalta, että valiokunnan perustelu ei toimi (4. lain 1 §, jossa säädetään, että vanhuuseläkkeeseen ei enää laskettaisi niin sanottua tulevaa aikaa 63 vuoden iästä 65 vuoden ikään, vaan eläkkeen ansaitseminen tänä aikana edellyttäisi yrittäjätoiminnan jatkumista), sillä yrittäjillä ei ole pääsääntöisesti eläkejärjestelmää korvaavaa järjestelmää.

Edellä olevan perusteella katsomme,

että 1., 2. ja 3. lakiehdotus tulee käsitellä valtiopäiväjärjestyksen 67 §:ssä säädettyssä järjestyksessä,

*että muut lakiehdotukset voidaan käsitellä valtiopäiväjärjestyksen 66 §:ssä säädetyssä järjestyksessä ja
että mainitun pykälän 7 momentin*

säännökset huomioon ottaen 4. ja 6. lakiehdotus voidaan jättää lepäämään, mutta 5. lakiehdotusta ei voida jättää lepäämään.

Helsingissä 28 päivänä toukokuuta 1993

Ensio Laine

Esko Helle